H A J Z L Í K

„JE LEPŠÍ HAJZLOVAT, NEŽ HAJLOVAT.“

Július Satinský v jednom svém rozhovoru řekl, že oblíbeným místem mu je latrína s otevřenými dveřmi na jeho chalupě. Je prý odtud nejhezčí pohled na svět. Tento výklad hodlám ve svém příspěvku plně podpořit.

Dnešní člověk jakoby se styděl za své produkty, schovává se s nimi, nesdílí je s ostatními, zalézá s nimi někam sám stranou, popř. trpí zácpou a vlastním pachem. ***Ne vždy tomu však tak bylo!*** V antice býval okamžik vyprazdňování nejen vyhledávaným způsobem běžné komunikace, ale často sloužil i k prosazování vlastních zájmů. Zúčastnění se stávali při svém intimním konání uvolněnými tak, že neměli před sebou co skrývat.

obr. č. 1 antický vícečetný záchod

Ve středověku se na hradech stavějí prevéty s okázalostí. (Visuté záchodky jsou skutečným divem světa). Pád exkrementů totiž prodlužuje jejich bytí, přičemž si pozorovatel zachovává právo volby, zda bude vnímat zpovzdálí pouze zrakem jejich existenci, či i jinými smysly, propadne exkrementální blízkosti. Většině středověkých

prevétů navíc chyběly dveře, a tak se nemohlo stát, že by člověk o nějakou tu zábavu či kontakt se společenstvím přišel.

obr. č. 2 středověký vícečetný záchod (…a cesta)

Na Točníku se nám dochovaly dva kamenné prevéty na krakorcích. Konzole po dalších najdeme ještě na několika místech. Méně zachovalým točnickým prevétem je ten na hradní věži. Dochovala se nám pouze jeho spodní část. Bez újmy běh času však přečkal prevét v severovýchodním koutu Purkrabského paláce. Kamenné prkénko s výhřezem dopředu pro pány, kamenná střecha a zejména ta okénka, která nejvíce dokumentují dobovou snahu, být co nejvíce „in". Obě okénka jsou po stranách prevétu. Posadíme-li se zde, vidíme pravým okénkem rovnou na věž dolního hradu Žebráku a levým okýnkem přesně k vstupní bráně do hradu Točníku, tedy k Medvědímu mostu. Když si ještě představíme, že prevét neměl dveře a bylo z něj vidět rovnou do hodovní místnosti, měl jeho návštěvník nejen patřičný „rozhled" a přehled o tom, co se děje venku, ale i o tom, co se děje vevnitř. Přitom si nadále uchovával zdání vlastní intimity a ochrany, neboť tu zabezpečoval nedaleko stojící knap. Tím byla dotvořena příjemná atmosféra tohoto místa, aniž byste ztratili kontakt s tím, co se kolem Vás děje. Tato forma sociálního sdílení Vám navíc umožňovala si zachovávat a udržovat Vaši tvář (Face), ba co více, mohli jste se na základě svého přehledu stát *facilitátorem* celého dění.

obr. č. 3 točnický prevét

Kláštery, zvláště ty cisterciácké, které jsou proslulé důmyslným vodním systémem, měly dokonale vyřešené i příslušenství záchodů, tzv.“monasterium“. Mnišské záchody se nacházely v patře konventu nedaleko ložnic (dormitářů). Podobně tomu bylo v západním křídle konvršů. Ve velkých klášterech, kde žilo mnoho desítek mnichů, mohly tvořit samostatnou budovu.

I v nám známém cisterciáckém klášteře v Plasích najdeme patřičný záchodový výdobytek. Jde o společné latrínové toalety, jež umožňovaly mnichům poslat jejich exkrementy rovnou dolů do říčního náhonu s patřičným šplouchnutím. Nedivme se, že oblíbeným postním jídlem plaských mnichů bývaly ryby vylovené sítí při ústí náhonu do řeky Střely. Ryby byly patrně hojně a vydatně živené. Svou potřebu navíc mniši pozvedli o další „level“, tedy úroveň tím, že z ní učinili hru, soutěž, ba i rytmický prvek, díky společné stravě. K tomu všemu však mniši potřebovali zachovat vzájemnou komunikaci. Dnes jsou sice jednotlivé latríny oddělené zděnými přepážkami, ale nebylo tomu tak vždy. Kronika plaského kláštera Tillia Plassensis nám zachycuje vzájemnou komunikaci mnichů na sociálním zařízení. To by však nebylo přes zdi možné. Usuzujeme z toho, že jednotlivé komůrky nebývaly oddělené a lze si je představit jako dlouhou lavici s otvory na sezení, a to ve třech patrech nad sebou. Každá místnůstka měla výklenek na svíčku, neboť k prvotnímu cisterciáckému úkonu docházelo ještě za tmy. Tak byla umožněna zdárná přípravu, včetně sociálního sdílení, završená následnou realizací typického rytmického vodního šplouchu, tzv. „plaskna“, který byl zakončen společným prvním rozbřeskovým „pomukáním“(viz. předchozí přednáška kolegy - doc. Ducha).

obr. č. 4 plaské záchodky

obr. č. 5 doc. Mazut při průzkumu plaských záchodků

I když cisterciácké „kálení“ vyžadovalo náročnou koordinaci autokratického Ducha (mnichové ho nazývali „Dirigentem“ pozn. doc. Mazuta) a výrazné sociální cítění k zanoření „plaskna“, nesahá cisterciácký výkon ani po prsa exkrementním výkonům buddhistických mnichů Tengbochského kláštera pod Ama Dablmem v Nepálu. Zdejší vyprázdnění totiž vyžaduje nejen odvahu a záďovou přesnost, ale i komediální talent. Představte si pofidérní prkno umístěné nad stometrovou propastí, odevšad viditelné. Je to výkon hodný sandhua-svatého muže. Vše musí proběhnout připraveně, rychle, okázale (sdíleně a se zachováním Tváře) a hlavně s veselou lhostejností. Odměnou je Vám pochvalné mnichů mrrruční. Dospěli jsme k vrcholu sociálního sdílení při zachování osobitosti.

Můžeme okázale volat k symbolu buddhistického štěstí-“svastice“ to naše:

„Je lepší hajzlovat, než hajlovat. Ómm...“

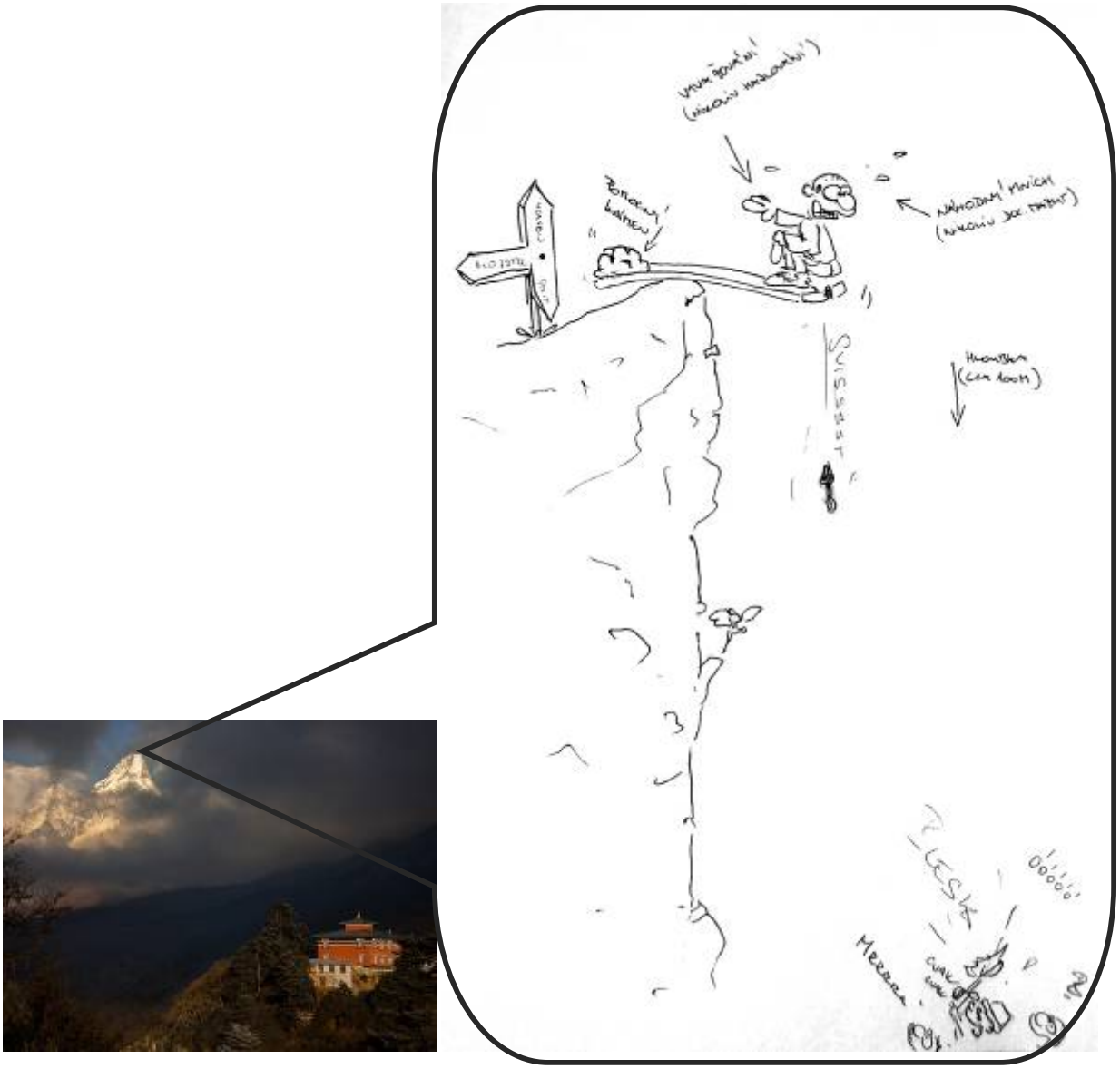

Obr. č. 6 Buddha